
Prof. dr. Oskar Moser
(1914–1996)

Pred dvema letoma, 28. oktobra 1996, se je izteklo življenje uglednega graškega univerzitetnega profesorja v pokoju in nekdanjega predstojnika Instituta für Volkskunde v Gradcu, ki je do zadnjih dni ostal delaven, zavzet za etnološko stroko, ki ji je posvetil vse svoje življenje. Izguba ni prizadela samo naše severne sosede, občutimo jo tudi pri nas, saj so nas z rajnkim kar nekaj let povezovali iskreni prijateljski in strokovni stiki.

S prof. dr. Oskarjem Moserjem sem se osebno spoznal v Kranju leta 1991 na posvetovanju o muzejih na prostem. Od tedaj sva se pogosto srečevala vse do njegove smrti. Dr. O. Moser se je rodil 20. januarja 1914 v Sachsenburgu na Koroškem. Po končani gimnaziji se je odločil za študij germanistike, romanistike in etnologije na univerzi v

Grazu. Njegovo doktorsko delo »Das Spiel von Kristi Geburt aus Gmünd in Kärnten« nakazuje njegovo življenjsko usmeritev k raziskovanju materialne kulture.

Njegova najpomembnejša dela so povezana s stavbarstvom v njegovi ožji domovini-Koroški. Dovolj bo, če omenimo med njimi samo najpomembnejša: Das Bauernhaus und seine landschaftliche und historische Entwicklung in Kärnten (1974; 1992); Kärntner Bauernmöbel (1982); Handbuch für das Kärntner Freilichtmuseum. Handbuch der Sach- und Fachbegriffe (1985); Des Lebens Wirklichkeit. Ausgewählte Schriften zur Volkskunde (1994); Das Lavantaler Bauernhaus der Biedermeierzeit (1996).

Moserjevi strokovni stiki s slovenskimi kolegi so bili sprva navezani na srečanja v delovni skupnosti Alpes Orientales, za katera je dal pobudo Inštitut za slovensko narodopisje. Prvega srečanja v Ljubljani leta 1956 se je udeležil dr. Oskar Moser s predavanjem o »Benečanih v vzhodnoalpskem pripovednem izročilu«, drugega v Gradcu leta 1959 pa s predavanjem o »Stanju in pomenu raziskovanja skednjev v Vzhodnih Alpah«. Nadaljnjih srečanj se iz meni neznanih razlogov ni več udeleževal.

Ponovno so zaživeli strokovni stiki s slovenskimi kolegi po letu 1991, ko se je dr. O. Moser udeležil posvetovanja slovenskih etnologov-konservatorjev v Kranju. Kmalu zatem smo skupaj pripravili posvetovanje o muzejih na prostem in o raziskavah stavbarstva v Sloveniji in Avstriji na gradu Krastowitz pri Celovcu (1993). Leta 1995 pa smo ob sodelovanju z dr. O. Moserjem pripravili odmevno mednarodno posvetovanje o stavbah v planinah v Vzhodnih Alpah in izdali zbornik predavanj. Več let se je dr. O. Moser redno udeleževal tudi posvetovanj delovne skupnosti Alpe - Jadran v Martuljku.

Njegovo znanje slovenščine (oče je bil rojen v Gorici) mu je omogočalo, da se je razgledal po slovenskih strokovnih delih in pisal o njih ocene v Österreichische Zeitschrift für Volkskunde. Pri tem se dr. Oskar Moser ni omejil le na ozko poročanje o delu, pač pa je v svoji kritiki ovrednotil znanstvene dosežke in dal pri tem marsikatero tehtno pobudo za novo ali drugačno osvetlitev obravnavanega vprašanja (prim. oceno knjige Slovenski kozolec, 1995). V osebnih pogovorih je rad omenil, da se veseli razvoja znanosti v Sloveniji, zlasti še raziskav stavbne dediščine. Slovenski kolegi smo odkrivali v njem vzglednega in razgledanega strokovnjaka, ki je znal svetovati tudi v zapletenih vprašanjih evropske etnologije. Mnoga njegova spoznanja o stavbni dediščini Koroške (npr. o dimnici ali o gospodarskih poslopjih), je mogoče koristno uporabiti pri osvetlitvi naše stavbne dediščine. Tudi za naše gradivo je vsestransko uporabljiv Priročnik o stavbnih tehnikah in orodjih, ki ga je napisal kot vodnik po muzeju na prostem pri Gospe Sveti pri Celovcu. Za dr. Oskarjem Moserjem ostaja v evropski etnologiji praznina, saj ni dosti strokovnjakov, ki bi v taki meri obvladovali in poznali gradivo regionalnega in širšega evropskega pomena. Bil je eden redkih raziskovalcev, ki se je opiral na arhivsko gradivo, hkrati pa upošteval dokumentacijo, zbrano na terenu. Ugledni avstrijski znanstvenik nam bo ostal v spominu tudi s srečanja na Koroškem v Selah ob obisku Krištanove domačije, z ekskurzije v bohinjske planine po končanem mednarodnem posvetovanju v Bohinju, pa tudi z obiskov »njegovega« Muzeja na prostem pri Gospe Sveti, ki ga je desetletje z velikim znanjem, ljubeznijo in prizadevnostjo urejal in uveljavljal doma in v Evropi. Njegove spodbudne besede bomo pogrešali tudi slovenski etnologi, saj nas je ob srečanjih znal navduševati za raziskovalno delo in za uresničitev obsežnega načrta o postavitvi regionalnih muzejev na prostem na Slovenskem. Tudi za ta, manj opazen dar, smo mu hvaležni predvsem etnologi konservatorji in raziskovalci slovenske stavbne dediščine.

Tone Cevc